

Zapomnění nebo rozpomínání?

Jiří Machalický

V roce 2021 proběhla ve vídeňském Künstlerhausu výstava Zapomnění a zúčastnily se jí čtyři umělkyně – Lena Knilli, Jana Kasalová, Sybille Loew a Kateřina Šedá. Nová varianta této výstavy nyní probíhá v prostorách zámku na Klenové, tentokrát obohacená účastí Marka Thera, jehož tvorba do celkové koncepce přesně zapadá.

Karel Srp napsal k výstavě zajímavý filozofický text, ve kterém se zabývá otázkou, zda se „dá zapomínání potlačit, zda se lze před ním zachránit.“ Můžeme si ale položit opačnou otázku, jestli se můžeme zachránit před vzpomínáním, které se často i nechtěně vynořuje odněkud z hlubin minulosti. Na projektu se podílejí umělci (umělkyně), kteří se rozhodli připomenout to, na co by se zapomenout nemělo. Každý (každá) z nich se jiným způsobem snaží objevit stopy toho, co se událo v nedávné či dávné historii, co na nás nebo na naše předky zapůsobilo. Tak si můžeme alespoň v útržcích připomenout určité příběhy a situace, která nám umožňují vnímat kontinuitu života.

Kateřina Šedá je zastoupena jedním ze svých nejznámějších projektů nazvaným Je to jedno, kterým se snažila vrátit svou babičku do života. Zvolila k tomu formu rozpomínání na její minulost, na její práci a všechny detaily s ní spojené. Vznikly tak babiččiny poznámky a kresby, které jsou blízké dětské představivosti. Kreslila a psala tak, jak to můžeme očekávat u malého dítěte. Rozdíl je jen v tom, že dítě má všechno před sebou a starý člověk za sebou. Lidé stejně začínají a v některých případech i stejně končí.

Rakouská umělkyně **Lena Knilli**, která žila několik let v Praze, ve svých kolážích vychází z diagnostických snímků mozku, zaznamenávajících pokračující zapomínání spojené s ubýváním mozkové tkáně. Prázdná místa na kolážích zaznamenávají ztrátu vzpomínek (O zapomnění, 2012). V projektu Ona nese svou minulost (2017 – 2023) přináší příběhy, které vyprávěli staří lidé žijící v okolí Vídně, jejichž rodiny měly různý původ více méně odpovídající území někdejší rakousko – uherské monarchie (Rakousko, Česko, Maďarsko nebo Slovensko). Umělkyni jde o to, aby ukázala, že v sobě neseme stopy minulosti, ať chceme nebo nechceme a ty pak mají vliv i na to, jakým způsobem žijeme v současnosti nebo jak budeme žít v budoucnosti. V našem myšlení jsou prostě uloženy určité modely, které do jisté míry ovlivňují, jak se začleníme do společnosti, jakým způsobem se chováme nebo k čemu máme vlohly.

Mark Ther vytvořil zajímavý projekt, ve kterém se inspiroval broumovskou krajinou podle neumělých kreseb svého prastrýce německé národnosti, se kterým se však nikdy nesešel. Strýc musel za války narukovat do wehrmachtu a poslali ho na východní frontu. Po osmi letech se vrátil – ne domů, ale do východního Berlína. Zbylo po něm pár fotografií a 59 tužkou nakreslených krajin, které Mark Ther překreslil, jak sám napsal, v romanticko akademickém stylu. Jeho video zaznamenává citlivým a přitom věcným způsobem zdánlivě všední okamžiky, ze kterých se skládá náš život. Tajemný příběh videa spojený s jemným humorem se odehrává v krajině, v níž se prolínají tóny minulosti s atmosférou současnosti.

Jana Kasalová se zabývá pamětí krajiny ve spojení s názvy míst, která sice mohou zaniknout nebo se proměnit, ale stejně vždycky ponese stopy dějů, které zde proběhly a formují jejich charakter. „Česko – německé názvy zaniklých obcí zanechávají svou stopu a ovlivňují identitu místa přesto, že původní sídla už dávno neexistují.“

Sybille Loew vytvořila instalaci, v níž na nitky zavěsila na kouscích látek vyšitá jména a data úmrtí zemřelých, kteří neměli žádné příbuzné ani přátele, takže odešli bez obřadu jen pod svými jmény nebo dokonce úplně anonymně. „Tichý odchod“ je smutnou tečkou za životy, připomínané jen hroby s popelem.

Výstavní prostory zámku na Klenové jsou pro tento projekt svou členitostí ideální, protože jednotlivé instalace se k sobě sice vážou základní myšlenkou, ale přitom má každá svůj nezaměnitelný charakter.

Zapomnění

Kateřina Šedá, Lena Knilli, Mark Ther, Jana Kasalová, Sybille Loew

Zámek Klenová
Výstava potrvá do 11. června 2023